Europees Parlement
2024-2029

Commissie werkgelegenheid en sociale zaken

2025/2131(INL)

2.9.2025

ONTWERPVERSLAG

met aanbevelingen aan de Commissie betreffende een richtlijn voor een rechtvaardige transitie in de arbeidswereld: voor nieuwe banen zorgen en lokale economieën nieuw leven inblazen
(2025/2131(INL))

Commissie werkgelegenheid en sociale zaken

Rapporteur: Jana Toom

(Initiatief – artikel 47 van het Reglement)

INHOUD

Blz.

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT 3

BIJLAGE BIJ DE ONTWERPRESOLUTIE: AANBEVELINGEN BETREFFENDE DE INHOUD VAN HET VERLANGDE VOORSTEL 9

BIJLAGE: BEKENDMAKING VAN INPUT 11

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT

met aanbevelingen aan de Commissie betreffende een richtlijn voor een rechtvaardige transitie in de arbeidswereld: voor nieuwe banen zorgen en lokale economieën nieuw leven inblazen
(2025/2131(INL))

Het Europees Parlement,

– gezien artikel 225 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU),

– gezien het advies van de Commissie juridische zaken inzake de voorgestelde rechtsgrond,

– gezien de artikelen 47 en 55 van zijn Reglement,

– gezien de artikelen 4, 9, 46, 149, 151, 153, 162, 164, 174 tot en met 178 en 349 VWEU,

– gezien de mededeling van de Commissie van 11 december 2019 getiteld "De Europese Green Deal (COM(2019)0640),

– gezien de mededeling van de Commissie van 4 maart 2021 getiteld "Het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten" (COM(2021)0102),

– gezien Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit[1] (Recovery and Resilience Facility - RRF),

– gezien Verordening (EU) 2021/1056 van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2021 tot oprichting van het Fonds voor een rechtvaardige transitie[2] (Just Transition Fund (JTF),

– gezien Verordening (EU) 2021/1057 van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2021 tot oprichting van het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+) en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1296/2013[3],

– gezien Verordening (EU) 2021/691 van het Europees Parlement en de Raad van 28 april 2021 betreffende het Europees Fonds voor aanpassing aan de globalisering voor ontslagen werknemers (EFG) en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1309/2013[4],

– gezien Verordening (EU) 2023/955 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot oprichting van een sociaal klimaatfonds en tot wijziging van Verordening

[1] PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17.
[2] PB L 231 van 30.6.2021, blz. 1.
[3] PB L 231 van 30.6.2021, blz. 21.
[4] PB L 153 van 3.5.2021, blz. 48.

(EU) 2021/1060[5],

– gezien Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61/EG van de Raad[6],

– gezien het rapport van Mario Draghi van september 2024 getiteld “The future of European competitiveness” (De toekomst van het Europese concurrentievermogen) (het rapport-Draghi),

– gezien de routekaart voor hoogwaardige banen,

– gezien de aanbeveling van de Raad inzake het garanderen van een rechtvaardige transitie naar klimaatneutraliteit, daterend uit 2022,

– gezien het verslag van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken (A10-0000/2025),

A. overwegende dat de groene en de digitale transitie ingrijpende veranderingen teweegbrengen in economieën, regio’s en de arbeidswereld in Europa; overwegende dat een doeltreffende overgang naar een klimaatneutrale en gedigitaliseerde economie en een vermindering van de afhankelijkheid van derde landen voor de energievoorziening van groot belang zijn om duurzaamheid en groei en het concurrentievermogen van Europa te waarborgen; overwegende dat het uiteindelijke succes van de groene en de digitale transitie in hoge mate zal afhangen van de vraag of deze transities op rechtvaardige en inclusieve wijze verlopen voor de werknemers, bedrijven en regio’s die daarmee te maken hebben;

B. overwegende dat bij de transitie naar een koolstofneutrale economie niet alleen nieuwe banen moeten worden gecreëerd in opkomende sectoren, maar dat ook bestaande banen en sectoren behouden moeten blijven en omgevormd moeten worden, om te komen tot klimaatneutrale en schone industrieën en technologieën, ten behoeve van de mensen die in de gebieden wonen waar dit speelt; overwegende dat het belangrijk is dat werknemers en werkzoekenden zich gesteund voelen bij het omgaan met transities, omdat dat bijdraagt aan het begrip voor en de acceptatie van de doelstellingen van de strategie voor 2050;

C. overwegende dat enkele belangrijke wetgevings- en niet-wetgevingsinitiatieven van de Unie gericht zijn op of kunnen bijdragen tot het aanpakken van de gevolgen van de dubbele transitie (met name het mechanisme voor een rechtvaardige transitie, het JTF, de Unie van vaardigheden, het Sociaal Klimaatfonds, het ESF+ en het RRF), maar dat er nog steeds sprake is van lacunes in het wetgevings- en beleidskader als het gaat om verstoringen op de werkplek, werknemersrechten, sociale bescherming en sociale dialoog; overwegende dat alleen maatregelen op het niveau van de Unie kunnen zorgen voor echte toegevoegde waarde en gelijktijdige opwaartse sociale convergentie, waarmee de belofte “niemand aan zijn lot over te laten” daadwerkelijk kan worden

[5] PB L 130 van 16.5.2023, blz. 1.
[6] PB L 275 van 25.10.2003, blz. 32.

gerealiseerd;

D. overwegende dat in het rapport-Draghi wordt geconstateerd dat de aanhoudende tekorten aan vakkrachten een belemmering vormen voor innovatie, toepassing van nieuwe technologieën en decarbonisatie-inspanningen, en daardoor ook in de weg staan aan groei en het waarborgen van het concurrentievermogen; overwegende dat in het rapport-Draghi wordt opgemerkt dat bijna 80 % van de kleine en middelgrote ondernemingen moeite heeft om werknemers met de juiste vaardigheden te vinden; overwegende dat in het rapport-Draghi verder wordt benadrukt dat productiviteitsgroei en sociale inclusie hand in hand moeten gaan, waarbij de socialezekerheidsstelsels van de lidstaten van cruciaal belang zijn voor sterke openbare diensten, sociale bescherming, huisvesting, vervoer en kinderopvang tijdens de transitie;

1. benadrukt dat een succesvolle overgang naar duurzamere energiebronnen en industrieën van groot belang is voor het concurrentievermogen van het Europese bedrijfsleven op de wereldmarkt op de lange termijn; benadrukt dat ervoor gezorgd moet worden dat bedrijven en werknemers goed toegerust zijn om de kansen te grijpen die geboden worden door de overstap naar nieuwe en innovatieve oplossingen; is van mening dat een bindend kader dat gericht is op de aanpak van uitdagingen en het benutten van de kansen die zich op de werkplek voordoen in verband met een rechtvaardige transitie, uiterst belangrijk is om gemeenschappelijke minimumnormen te waarborgen die zowel werknemers als werkgevers duidelijkheid en structuur bieden bij het anticiperen op en het in goede banen leiden van veranderingen, en die uiteindelijk de veerkracht, het concurrentievermogen en de opwaartse sociale convergentie van de Unie ten goede komen; wijst erop dat regio's de rechtvaardige transitie kunnen ondersteunen door middel van een combinatie van sociale bescherming, economische diversificatie en territoriale coördinatie, met als doel negatieve gevolgen te beperken en een inclusievere ontwikkeling te bevorderen;

2. wijst erop dat zich ten gevolge van decarbonisatie niet alleen veranderingen op de arbeidsmarkt zullen voordoen in de vorm van banenverlies in fossiele-brandstofsectoren, maar ook veranderingen ten gevolge van de noodzaak om banen te herdefiniëren en de arbeidsmarkt in bredere zin te herstructureren; is van mening dat bij de komende actualisering van het actieplan voor de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en de nieuwe routekaart voor hoogwaardige banen concrete wetgevende en niet-wetgevende maatregelen moeten worden vastgesteld die leiden tot een daadwerkelijke verbetering van de arbeidsomstandigheden, van de gezondheid en veiligheid op het werk, van de dekkingsgraad van collectieve onderhandelingen, en van scholing en vaardigheden van werknemers en zelfstandigen; benadrukt dat dergelijke maatregelen ook een kans bieden om werkgevers in de Unie, en met name kmo's, te ondersteunen bij het behouden en verbeteren van hun concurrentievermogen, door te voorzien in een duidelijk kader dat bedoeld is om ze in staat te stellen om, in samenwerking met de werknemers, te anticiperen op veranderingen en deze in goede banen te leiden, en om te investeren in beroepsonderwijs en -opleiding, bijscholing en omscholing van werknemers, met als doel tekorten aan vaardigheden en arbeidskrachten die de productiviteit en groei belemmeren, aan te pakken;

3. verzoekt de Commissie om, na raadpleging van de sociale partners, een richtlijn voor te stellen die erop gericht is een rechtvaardige transitie in de arbeidswereld te waarborgen

en de transitie van de Unie naar een duurzame, klimaatneutrale en digitale economie te vergemakkelijken; is van mening dat deze richtlijn maatregelen moet omvatten om onder meer het volgende te waarborgen:

a) een specifiek kader om te anticiperen op veranderingen en deze in goede banen te leiden door middel van tijdige informatievoorziening aan en raadpleging van werknemers en hun vertegenwoordigers, sociale dialoog en collectieve onderhandelingen;

b) een individueel recht op kosteloze opleiding voor werknemers onder werktijd;

c) de vaststelling van nationale strategieën voor een rechtvaardige transitie;

d) de ontwikkeling van bedrijfsondersteunende programma's en de bevordering van transitieplannen op bedrijfsniveau;

e) een monitoringstructuur die strategische prognoses kan leveren;

4. wijst erop dat het anticiperen op en het in goede banen leiden van veranderingen van het allergrootste belang is om ervoor te zorgen dat zowel werkgevers als werknemers met succes de groene transitie kunnen doorstaan en doeltreffend het hoofd kunnen bieden aan de economische uitdagingen in verband met ongunstige geopolitieke gebeurtenissen; benadrukt dat met een goede transitieplanning ontslagen kunnen worden voorkomen, blijvende veerkracht in het bedrijfsleven kan worden gerealiseerd en optimaal gebruik kan worden gemaakt van de beschikbare middelen; benadrukt dat plannen moeten worden ontwikkeld in het kader van de sociale dialoog en dat hierbij het recht op informatie en raadpleging van werknemers moet worden geëerbiedigd; pleit in dit kader voor een herziening van het wetgevingskader inzake informatie en raadpleging om ervoor te zorgen dat dit kader geschikt is voor het beoogde doel in de context van de groene en de digitale transitie; benadrukt dat bedrijven stimulansen geboden moeten worden om hun eigen transitieplannen op te stellen;

5. benadrukt dat het tekort aan geschoolde werknemers alleen maar op doeltreffende wijze kan worden teruggedrongen als de beschikbaarheid en de toegankelijkheid van opleidingen worden verbeterd; wijst erop dat werknemers die wel aan bijscholing zouden willen deelnemen dit soms niet doen, met als belangrijkste redenen: de slechte inpasbaarheid en de kosten van bijscholing en het hebben van familieverplichtingen[7]; is er vast van overtuigd dat een individueel recht op gratis scholing voor werknemers onder werktijd deze belemmeringen voor werknemers kan wegnemen en ervoor kan zorgen dat werknemers kunnen profiteren van een voorspelbaar en stabiel aanbod aan geschoolde werknemers;

6. benadrukt dat de lidstaten bedrijven en werknemers moeten ondersteunen door op nationaal niveau algemene strategieën en beleidsmaatregelen voor een eerlijke transitie vast te stellen; is van mening dat in dergelijke nationale strategieën de gevolgen van de groene en de digitale transitie voor afzonderlijke sectoren en voor de werknemers in die sectoren in kaart moeten worden gebracht en dat er een omvattende reeks transversale maatregelen moet worden vastgesteld om de gevolgen ervan te verzachten; wijst erop

[7] Employment and Social Developments in Europe 2024, Europese Commissie, blz. 20.

dat het belangrijk is dat er een langetermijnvisie en een langetermijnstrategie voor de lokale economische transitie worden opgesteld met betrokkenheid van publieke en private actoren en het maatschappelijk middenveld; wijst erop dat directe investeringen in innovatie en het vergroten van de aantrekkelijkheid van regio's door middel van het verbeteren van infrastructuur, openbare diensten en voorzieningen noodzakelijk zijn om werknemers te behouden en hoogwaardige banen te scheppen;

7. wijst erop dat kmo's de belangrijkste bronnen van duurzame lokale werkgelegenheid zijn; is van mening dat kmo's gemakkelijker toegang moeten kunnen krijgen tot transitiefinanciering, onder meer door ze de mogelijkheid te bieden gezamenlijk toegang te krijgen tot fondsen en technische bijstand ter ondersteuning van de opzet van projecten en de naleving van de regels; dringt er bij de lidstaten en de regionale autoriteiten op aan om programma's te ontwikkelen en bestaande programma's te versterken die erop gericht zijn start-ups en kmo's in regio's die te maken hebben met de dubbele transitie te ondersteunen, zodat zij kunnen overleven en groeien; wijst erop dat investeringsstimulansen kunnen helpen om bedrijven ertoe te bewegen zich te vestigen in kwetsbare regio's;

8. merkt op dat er geen nauwkeurige gegevens beschikbaar zijn over het aantal banen dat verdwijnt, het aantal banen dat gecreëerd wordt of het aantal banen dat verandert ten gevolge van de groene en de digitale transitie; wijst erop dat prognoses met betrekking tot de veranderingen op de arbeidsmarkt en de ontwikkelingen wat betreft de behoeften aan vaardigheden belangrijk zijn als basis voor doeltreffende beleidsmaatregelen; dringt aan op de oprichting van een volwaardige EU-waarnemingspost voor een eerlijke transitie, die belast wordt met de taak relevante gegevens te verzamelen en de impact van transitiebeleid te analyseren;

9. dringt erop aan dat de voorgestelde richtlijn vergezeld gaat van een vernieuwd Fonds voor een rechtvaardige transitie voor de programmeringsperiode na 2027, waarbij ervoor gezorgd wordt dat het fonds functioneert volgens de beginselen van gedeeld beheer en partnerschap, en over een groter budget beschikt; benadrukt dat het nieuwe fonds werkgevers moet ondersteunen bij het waarborgen van het recht van werknemers op opleiding en bij de uitvoering van transitieplannen op bedrijfsniveau; vindt het belangrijk dat aan transitiefinanciering sociale voorwaarden worden verbonden, om inclusie te ondersteunen;

10. verzoekt de lidstaten om voldoende financiering beschikbaar te stellen voor programma's ter bevordering van vaardigheden en beroepsopleiding, omdat daarmee wordt bijgedragen aan de productiviteit en groei en het concurrentievermogen van werknemers en bedrijven op de lange termijn; verzoekt de lidstaten om, met de steun van de Commissie, de bestaande instrumenten van de Unie strategisch te benutten om de Unie van vaardigheden uit te voeren, met name de vaardighedengarantie; verzoekt de lidstaten meer gebruik te maken van de nationale inkomsten uit het emissiehandelssysteem voor het opleiden van werknemers en de herverdeling van arbeidskrachten; verzoekt de Commissie onderzoek te doen naar en richtsnoeren te verstrekken over de wijze waarop publiek-private partnerschappen tussen lidstaten en ondernemingen kunnen bijdragen aan de financiering van de opleiding, omscholing en bijscholing van werknemers, en met name van het recht van individuele werknemers op opleiding;

11. benadrukt dat sterke sociale vangnetten en socialebeschermingsstelsels essentieel zijn om werknemers tijdens transitieperioden te ondersteunen; verzoekt de lidstaten hun socialebeschermingsstelsels en -diensten te moderniseren en te versterken, om ervoor te zorgen dat deze bestand zijn tegen de schokken als gevolg van de dubbele transitie en de gevolgen daarvan voor de arbeidsmarkt;

12. benadrukt dat de gevolgen voor de werkgelegenheid per regio en per bevolkingsgroep zullen verschillen; benadrukt in dit verband dat lokale burgers en belanghebbenden een rol moeten spelen in de transitie en in staat moeten worden gesteld actieve actoren te zijn; benadrukt dat overheidsinstanties tijdens de transitie strategisch overleg moeten voeren en moeten samenwerken met de sociale partners; benadrukt dat zinvolle participatie kan worden gewaarborgd door in een vroeg stadium raadplegingen te organiseren en duidelijke mandaten en stemrechten vast te leggen voor sociale partners, kmo's, het maatschappelijk middenveld en jongeren in regionale coördinatieorganen;

13. verzoekt de Commissie om uiterlijk op 31 januari 2027 op basis van artikel 153, lid 2), punt b), juncto artikel 153, lid 1, punten a), b), e) en h), VWEU een voorstel in te dienen voor een richtlijn voor een rechtvaardige transitie in de arbeidswereld, in overeenstemming met de aanbevelingen in de bijlage bij deze ontwerpresolutie;

14. is van mening dat de financiële gevolgen van het verlangde voorstel gedekt moeten worden door bestaande begrotingstoewijzingen;

15. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie en bijgaande aanbevelingen te doen toekomen aan de Commissie en de Raad.

BIJLAGE BIJ DE ONTWERPRESOLUTIE: AANBEVELINGEN BETREFFENDE DE INHOUD VAN HET VERLANGDE VOORSTEL

Richtlijn voor een rechtvaardige transitie in de arbeidswereld: voor nieuwe banen zorgen en lokale economieën nieuw leven inblazen

Het Europees Parlement is van mening dat het toekomstige wetgevingsvoorstel voor een richtlijn voor een rechtvaardige transitie in de arbeidswereld: voor nieuwe banen zorgen en lokale economieën nieuw leven inblazen, de volgende beginselen en doelstellingen in acht dient te nemen:

Aanbeveling 1: Algemeen doel van het voorstel

De algemene doelstelling van het voorstel is de vaststelling van een Uniekader van beleidsmaatregelen die kunnen worden toegepast in regio's die grote gevolgen ondervinden van de groene en de digitale transitie, met als doel een sociaal rechtvaardige en inclusieve transitie en het scheppen van hoogwaardige banen te waarborgen.

Aanbeveling 2: Vorm van het voorstel

Het voorstel moet de vorm aannemen van een richtlijn.

Aangezien er een uitgebreid pakket maatregelen nodig is om deze doelstelling te verwezenlijken, moet het voorstel maatregelen bevatten op de volgende gebieden:

a) arbeidsvoorwaarden;
b) de integratie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten;
c) het informeren en raadplegen van werknemers;
d) verbetering van het arbeidsmilieu, om de veiligheid en de gezondheid van werknemers te beschermen.

Aanbeveling 3: Onderwerp van het voorstel

Het voorstel moet gericht zijn op het volgende:

a) het opzetten van een specifiek kader met het oog op het anticiperen op en het in goede banen leiden van veranderingen in regio's en sectoren die een transitie doormaken, op basis van de beginselen van informatieverstrekking en raadpleging, sociale dialoog en collectieve onderhandelingen;

b) het waarborgen, door middel van een herziening van het wetgevingskader, dat het recht op informatieverstrekking aan en raadpleging van werknemers en hun vertegenwoordigers in het kader van transities doeltreffend wordt toegepast;

c) het invoeren van een individueel recht op kosteloze opleiding tijdens werktijd voor werknemers;

d) het vaststellen van nationale strategieën voor een rechtvaardige transitie, met bijzondere aandacht voor de ontwikkeling van een langetermijnvisie voor lokale economieën en de beroepsbevolking in alle regio's die een transitie doormaken;

e) het ontwikkelen van steunprogramma's voor bedrijven, met name kmo's en lokale actoren, om het scheppen van lokale banen te bevorderen;

f) ervoor zorgen dat vraag en aanbod van arbeidskrachten en vaardigheden op elkaar worden afgestemd door middel van het gebruik van arbeidsmarktinformatie, betere

samenwerking tussen lokale actoren en aanbieders van opleidingen, en bevordering van de ontwikkeling van transitieplannen op bedrijfsniveau;

g) het ontwikkelen van een monitoringstructuur om strategische prognoses op te stellen met betrekking tot de gevolgen van de transitie en de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

BIJLAGE: BEKENDMAKING VAN INPUT

Overeenkomstig artikel 8 van bijlage I bij het Reglement verklaart de rapporteur in het verslag input te hebben opgenomen over aangelegenheden in verband met het onderwerp van het dossier die in het kader van de opstelling van het ontwerpverslag door haar is ontvangen van de volgende belangenvertegenwoordigers die binnen het toepassingsgebied van het Interinstitutioneel Akkoord over een verplicht transparantieregister[1] vallen, of van de volgende vertegenwoordigers van overheidsinstanties van derde landen, met inbegrip van hun diplomatieke vertegenwoordigingen en ambassades:

1. Belangenvertegenwoordigers die binnen het toepassingsgebied van het Interinstitutioneel Akkoord over een verplicht transparantieregister vallen
European Trade Union Confederation (ETUC)
2. Vertegenwoordigers van overheidsinstanties van derde landen, met inbegrip van hun diplomatieke vertegenwoordigingen en ambassades
-

De bovenstaande lijst is opgesteld onder de exclusieve verantwoordelijkheid van de rapporteur.

De rapporteur verklaart dat aan natuurlijke personen die met hun naam en/of functie in de lijst worden vermeld privacyverklaring nr. 484 van het Europees Parlement (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do) is verstrekt, waarin de voorwaarden voor de verwerking van hun persoonsgegevens en de rechten in verband met die verwerking worden toegelicht.

[1] Interinstitutioneel Akkoord van 20 mei 2021 tussen het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie over een verplicht transparantieregister (PB L 207 van 11.6.2021, blz. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).